

**Lokala rutiner för
hantering av be-
stämmelser om
lex Sarah
Juni 2013**

Lokala rutiner för hantering av bestämmelser om lex

Sarah

Juni 2013

Dnr: 1.2.2./478-2013

Utgivare: Skärholmens stadsdelsförvaltning

Kontaktpersoner: Maria Thöyrä, Linda Melin, Samuel Svan

Förord

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med bestämmelserna om lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och att missförhållanden ska rättas till. Det är viktigt att komma till rätta med brister i verksamheten och att förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen.

Bestämmelserna om lex Sarah infördes 1999 efter det att ett vårdbiträde på ett äldreboende anmält att det förekom missförhållanden bland de boende. Från och med 1 juli 2011 omfattar bestämmelserna om lex Sarah hela Socialtjänstens verksamhetsområde inklusive verksamhet utifrån lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Den nämnd som ansvarar för verksamhet inom socialtjänsten eller enligt LSS, Statens institutionsstyrelse (SiS) och enskilt bedriven yrkesmässig verksamhet ska fastställa rutiner för bestämmelserna om lex Sarah. Av rutinerna ska det framgå hur skyldigheten att rapportera, utreda, avhjälpa och undanröja missförhållanden och risker för missförhållanden ska fullgöras. Av rutinerna ska det även framgå hur skyldigheten att anmäla allvarliga missförhållanden och risker för allvarliga missförhållanden till tillsynsmyndigheten ska fullgöras.

Skärholmens stadsdelsnämnd har sedan 1 juli 2011 haft preliminära rutiner för detta. I och med föreliggande dokument fastställs rutiner att gälla från och med 13 juni 2013.

Lex Sarah-ansvariga vid Skärholmens stadsdelsnämnd

Linda Melin

Maria Thöyrä

Samuel Svan

Innehåll

Förord	3
Rapporteringsskyldighet	5
Vem är skyldig att rapportera?	5
Vilka fullgör uppgifter?	5
Vilka fullgör inte uppgifter?	6
Vad ska rapporteras?	6
Vad är ett missförhållande?	6
Vad är en påtaglig risk för ett missförhållande?	6
Exempel	7
Hur och till vem?	7
Skyldighet att undanröja och avhjälpa	8
Vem är ansvarig?	8
Utredningsskyldighet	9
Vem utreder inkommen rapport?	9
Jäv	9
Vad ska utredningen innehålla?	9
Vem beslutar att avsluta utredningen?	9
Informationskyldighet	10
Information om rapporteringsskyldighet	10
Information om inkommen rapport från enskild verksamhet	10
Information till berörd personal om inkommen rapport	11
Stöd till anställda med flera	11
Information till enskild om inkommen rapport	11
Anmälningsskyldighet	12
Vem bedömer om anmälan ska göras?	12
Vem beslutar att anmälan ska göras?	12
Vem ansvarar för att anmälan kommer tillsynsmyndigheten tillhanda?	12
Övriga rutiner	14
Bevarande och gallring	14
Statistik	14
Bilagor	15
1. Rapporteringsblankett	15
2. Beslut om ansvariga för lex Sarah	15
3. Utredningsmall	15
4. Flödesschema, lex Sarah	15

Rapporteringskyldighet

”Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten eller vid Statens institutionsstyrelse ska genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma i fråga för, insatser inom verksamheten.”

14 kap 3 § SoL, 24 b § LSS

Vem är skyldig att rapportera?

Enligt bestämmelserna om lex Sarah är den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten, inklusive verksamhet enligt LSS, skyldig att genast rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden som denne uppmärksammar eller får kännedom om. Endast de personer som omfattas av detta kan lämna en lex Sarah-rapport.

Vilka fullgör uppgifter?

Anställda

Med anställd avses tillsvidareanställda, visstidsanställda eller timanställda inom verksamheten. Inte enbart personal som arbetar med kärnverksamhet omfattas, utan även andra anställda – t.ex. administratörer eller vaktmästare. Även hälso- och sjukvårdspersonal som utöver sitt HSL-uppdrag fullgör uppgifter inom socialtjänsten omfattas av rapporteringskyldigheten.

Uppdragstagare

Med uppdragstagare avses tillfälligt inhyrd personal från exempelvis bemanningsföretag, en ledsagare, en kontaktperson, en kontaktfamilj eller ett jourhem.

Praktikanter eller motsvarande under utbildning

Personer som under sin utbildning gör praktik inom verksamheten omfattas av rapporteringskyldigheten. Utbildningen kan vara allmän eller yrkesinriktad.

Deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program

Personer som inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program arbetar eller praktiserar inom verksamheten omfattas också av rapporteringskyldigheten.

Vilka fullgör inte uppgifter?

De som inte anses fullgöra uppgifter inom verksamheten är bland annat frivilligarbetare, förtroendevalda, familjehemsföräldrar, Prao-elever, personer som gör studiebesök, god man och förvaltare, legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (se ovan).

Förtroendevalda anses inte vara yrkesverksamma, och omfattas därför inte av rapporteringsskyldigheten. Dock förväntas de agera på ett lämpligt sätt om de får kännedom om ett missförhållande eller risk för ett missförhållande i en verksamhet i den nämnd som de är ansvariga för.

Familjehemsföräldrar omfattas inte av rapporteringsskyldigheten då verksamheten inte är en sådan verksamhet som bedrivs yrkesmässigt. Anställda som utreder familjehemmet, placerar den enskilde i familjehemmet samt följer upp placeringen omfattas dock.

Vad ska rapporteras?

Missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden ska rapporteras av de som omfattas av rapporteringsskyldigheten. Endast missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden som inträffar i den egna verksamheten ska rapporteras. Missförhållandet ska vidare beröra någon som får eller kan komma i fråga för insatser inom den egna verksamheten. Det kan alltså röra personer som ännu inte erhåller insatser, exempelvis under ett ansökningsförfarande eller inom den uppsökande verksamheten.

Vad är ett missförhållande?

Med missförhållanden som ska rapporteras avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.

Vad är en påtaglig risk för ett missförhållande?

För att något ska anses vara en påtaglig risk ska det finnas en uppenbar och konkret risk för att ett missförhållande enligt ovan ska inträffa.

Exempel

- Brister i bemötande som klart avviker från grundläggande krav på respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet
- Brister i handläggning (t.ex. avviker från lagar, riktlinjer, rutiner)
- Övergrepp som utgör ett hot mot en enskilds liv, hälsa eller säkerhet kan vara:
  - Fysiska (t.ex. slag, nypningar, hårda tag)
  - Psykiska (t.ex. hot, bestraffningar, trakasserier, skräm- sel, kränkningar)
  - Sexuella (t.ex. ofredande, utnyttjande, våldtäckt)
  - Ekonomiska (t.ex. stöld av pengar eller ägodelar, ut- pressning, förskingring)
- Brister i omsorgen kan vara:
  - Personlig hygien
  - Tand- och munhygien
  - Mathållning
  - Brister i tillsynen
- Olika typer av våld som kan förekomma mellan klienter
- Brister i fysisk miljö, utrustning och teknik kan vara:
  - Trygghetslarm som ej fungerar
  - Branta trappor, trasiga handtag på grindar och fönster
  - Avsaknad av spisskydd, att kemikalier och dylikt inte förvaras inlåst.
  - Att det digitala dokumentationssystemet inte är tillgäng- lig och att insatser därmed inte kan utföras korrekt.

Hur och till vem?

Rapportering av ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska göras på den särskilda blankett som Stockholms stad har tagit fram, se Bilaga 1. Blanketten finns på Stockholms stads intranät. Blanketten ska vara underskri- ven av medarbetaren.

En rapport enligt lex Sarah lämnas till någon av stadsdelens utsedda lex Sarah-ansvariga. Se Bilaga 2. Den som lämnat en lex Sarah-rapport ansvarar för att meddela sin enhetschef, samt att dokumentera i den enskildes personakt att ett missför- hållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande inträffat och att en lex Sarah-rapport har lämnats.

Först när en rapport har skrivits och lämnats till lex Sarah- ansvarig vid stadsdelen har rapporteringsskyldigheten full- gjorts. En rapport kan inte göras anonymt.

Skyldighet att undanröja och avhjälpa

”Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, ska [...]avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål.”

14 kap 6 § SoL, 24 e § LSS

Vem är ansvarig?

Den medarbetare som upptäcker ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska själv vidta de nödvändiga åtgärder som situationen kräver för att undanröja det direkta hotet.

När medarbetaren har upprättat en rapport ska berörd enhetschef informeras om detta. Enhetschefen ansvarar för att göra bedömningen om omedelbara åtgärder behöver vidtas. Enhetschefen ansvarar vidare för att föra loggbok över vilka fortsatta åtgärder som vidtas och planeras, vilket sedan sammanställs i en åtgärdsplan som delges lex Sarah-ansvariga.

Lex Sarah-ansvariga kan utöver enhetschefens åtgärdsplan ge förslag på ytterligare åtgärder som anses vara nödvändiga. Ett sådant förslag lämnas till stadsdelsnämnden som fattar beslut i samband med att nämnden beslutar att utredningen ska avslutas.

Utredningsskyldighet

”Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, ska dokumenteras, utredas [...]”

14 kap 6 § SoL, 24 e § LSS

Vem utreder inkommen rapport?

Inkommen lex Sarah-rapport ska dokumenteras och utredas utan dröjsmål. Ansvarig för att utreda en rapport är de av nämnden utsedda lex Sarah-ansvariga, se Bilaga 2. En utredning görs alltid av två lex Sarah-ansvariga i förening.

Jäv

Om samtliga lex Sarah-ansvariga i förvaltningen själva är berörda av det rapporterade missförhållandet eller risken för ett missförhållande ska stadsdelsdirektören utse en eller två medarbetare att utreda och i övrigt ansvara för bestämmelserna om lex Sarah i det aktuella ärendet.

Vad ska utredningen innehålla?

En utredning enligt lex Sarah ska svara på frågorna:

- Vad har hänt?
- Varför har det hänt?
- Vad kan göras för att förhindra att något liknande inträffar igen?

Utredningen dokumenteras i separat journalblad, och skrivs sedan i den av stadsdelen framtagna utredningsmallen, se Bilaga 3.

Vem beslutar att avsluta utredningen?

Enligt stadsdelsnämndens delegationsordning är det nämnden i sin helhet som beslutar att avsluta en utredning enligt lex Sarah. I beslut om att avsluta utredningen föreslår lex Sarah-ansvariga nämnden att antingen anmäla rapporten till tillsynsmyndigheten, eller att inte göra det. Nämnden kan ändra förslaget till beslut.

Informationsskyldighet

Den som [...] ska ta emot rapporter ska informera den som fullgör uppgifter inom respektive verksamhet om de skyldigheter som han eller hon har

14 kap 4 § SoL, 24 c § LSS

Information om rapporteringsskyldighet

Förvaltningens lex Sarah-ansvariga ansvarar för att de inom verksamheten som omfattas av rapporteringsskyldigheten får information om detta minst en gång per år. Informationen ska ges både muntligt och skriftligt. Av informationen ska det framgå vad rapporteringsskyldigheten innebär, vem den ska fullgöras till och hur den ska fullgöras.

Enhetschefen har ett ansvar för att informera nyanställd personal om dennes rapporteringsskyldighet. Förvaltningen har tagit fram en informationsbroschyr som delas ut till all personal i verksamheten.

Information om inkommen rapport från enskild verksamhet

Enskilt bedriven verksamhet som omfattas av bestämmelserna enligt lex Sarah ansvarar själva för att ta emot rapporter och utreda dessa, samt ta ställning till om en anmälan ska göras till tillsynsmyndigheten.

Den enskilda verksamheten har dock ett ansvar att informera stadsdelsnämnden om inkomna rapporter, vad missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållandet avser och vilka åtgärder som vidtagits när missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande avser en person som stadsdelsnämnden fattat beslut om insats för. Information ska också lämnas

Sådan information ska lämnas till stadsdelens lex Sarah-ansvariga. Ingen utredning av rapporten görs av stadsdelsnämnden. Dock har stadsdelsnämnden ett ansvar att följa upp den enskildes aktuella situation, hur en placering fungerar och utreda om den enskilde behöver någon annan form av insats. Lex Sarah-ansvarig ska därför delge den verksamhet som fattat biståndsbeslutet om inkommen rapport. Lex Sarah-ansvariga ser även till att stadsdelsnämnden ges information.

Information till berörd personal om inkommen rapport

Enhetschefen ansvarar för att göra bedömningen vilka personer i den egna verksamheten som ska informeras om att en rapport enligt lex Sarah inkommit och vilka åtgärder som har vidtagits och planeras. Vid denna bedömning ska enhetschefen ta i beaktande bestämmelser om sekretess som kan vara tillämpliga, men också att de som berörs av ett rapporterat missförhållande eller påtaglig risk för ett missförhållande kan behöva delges information.

Fackliga företrädare ges information löpande på samverkansmöten om inkomna rapporter.

Stöd till anställda med flera

Enhetschefen för berörd verksamhet ansvarar för att göra en bedömning om anställda eller andra personer som berörs av en rapport om ett missförhållande ska ges stöd. Stödet kan t.ex. utgöras av samtal på företagshälsovården. I Arbetsmiljöverkets föreskrifter finns information om arbetsgivarens skyldigheter när det gäller systematiskt arbetsmiljöarbete och skyldighet att tillhandahålla krisstöd till anställda.

Information till enskild om inkommen rapport

Den enskilde som berörs av ett rapporterat missförhållande eller risk för ett missförhållande bör alltid underrättas om att ett missförhållande har inträffat. Den enskilde bör vidare underrättas om en anmälan har gjorts till tillsynsmyndigheten.

Det är enhetschefen som ansvarar för att ta ställning till om och hur den enskilde som berörs ska informeras om rapporten och de åtgärder som har vidtagits med anledning av den.

Det ska dokumenteras i den enskildes personakt att ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande har rapporterats. För detta ansvarar ärendehandläggaren, om det är denne som rapporterat missförhållandet eller risken för ett missförhållande. I annat fall är det enhetschefen som ansvarar för att dokumentation görs. Observera att dokumentationen i en lex Sarah-utredning ska hållas åtskild från den enskildes personakt.

Anmälningsskyldighet

”Ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande, ska snarast anmälas till [tillsynsmyndigheten]. Den utredning som gjorts med anledning av det inträffade ska bifogas anmälan.”
14 kap 7 § SoL, 24 f § LSS

Vem bedömer om anmälan ska göras?

Allvarliga missförhållanden eller påtagliga risker för allvarliga missförhållanden ska snarast anmälas till tillsynsmyndigheten. Ansvariga för lex Sarah-utredningen lämnar förslag till stadsdelsnämnden om en rapport ska anmälas till tillsynsmyndigheten eller inte i samband med att nämnden fattar beslut om att avsluta utredningen.

Vem beslutar att anmälan ska göras?

Stadsdelsnämnden beslutar om anmälan ska göras till tillsynsmyndigheten eller inte, utifrån förslag till beslut från lex Sarah-ansvariga. Nämnden kan ändra förslaget till beslut.

Då en anmälan ska göras snarast efter det att missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande konstaterats vara allvarligt, kan inte alltid nämndens nästa sammanträde inväntas. I sådana fall ansvarar lex Sarah-ansvariga för att göra anmälan till tillsynsmyndigheten. Detta anmäls till nämnden i samband med att beslut om att avsluta utredning fattas.

Om utredningen inte är klar när anmälan görs, ska den lämnas in till tillsynsmyndigheten så snart den är klar och senast två månader efter att anmälan har gjorts.

Anmälan görs på särskild blankett som finns tillgänglig på tillsynsmyndighetens webbplats.

Vem ansvarar för att anmälan kommer tillsynsmyndigheten tillhanda?

När stadsdelsnämnden har fattat beslut om att göra anmälan till tillsynsmyndigheten är det lex Sarah-ansvariga som ansvarar för att anmälningsblanketten skrivs under av nämndens ordförande och sedan skickas in till tillsynsmyndigheten tillsammans med utredningen och nämndens beslut (protokolls-

utdrag). Andra aktuella handlingar som är av betydelse för ärendet ska bifogas.

Om nämndens beslut inte kan vänta skickar lex Sarah-ansvarig in anmälan utan bilagor så fort blanketten har upprättats och skrivits under. Det är sedan lex Sarah-ansvariga som ser till att utredningen slutförs och kan avslutas med beslut av stadsdelsnämnden senast två månader efter att anmälan skickats in.

Om lex Sarah-ansvariga föreslår nämnden att inte anmäla rapporten till tillsynsmyndigheten, och nämnden sedan beslutar att göra en anmälan, är det lex Sarah-ansvarig som ansvarar för att se till att anmälningsblankett upprättas och fylls i, samt undertecknas och skickas in med bilagor.

En anmälan till tillsynsmyndigheten kan inte återtas.

Övriga rutiner

Bevarande och gallring

Lex Sarah-ansvariga ansvarar för att en inkommen rapport diarieförs. Utredning och övrig dokumentation som rör det inträffade ska föras till ärendet. Observera att utredning och dokumentation enligt lex Sarah inte ska föras till en enskilds personakt, men att det bör framgå av dokumentationen i den enskildes akt att en lex Sarah-rapport har inkommit.

Handlingarna i ärendet ska bevaras i fem år från det att den sista anteckningen gjordes. Därefter kan handlingarna gallras. I detta sammanhang kan nämnas att det finns bestämmelser i både SoL och LSS om att vissa handlingar som rör barn inte får gallras.

Statistik

Lex Sarah-ansvariga ansvarar för att upprätta statistik om inkomna, utredda och anmälda ärenden enligt lex Sarah. Av statistiken ska det framgå när en rapport inkommit, när utredning inletts och avslutats, vilka åtgärder som vidtagits samt inom vilken/vilka verksamheter missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande har inträffat.

Statistiken rapporteras årligen i nämndens verksamhetsberättelse.

Bilagor

- 1. Rapporteringsblankett**
- 2. Beslut om ansvariga för lex Sarah**
- 3. Utredningsmall**
- 4. Flödesschema, lex Sarah**